

PREVENT

INTEGRALE WIJKGERICHTE PREVENTIE

Fieldlabs centraal – verslaglegging 6 maart 2024

PREVENT

Met PREVENT werken we aan het vergroten van de kwaliteit van (samen)leven in de stedelijke omgeving, door **integrale wijkgerichte preventie** op het **snijvlak van gezondheid en welzijn**. Met een breed spectrum van betrokkenen bouwen we gezamenlijk aan een goede **(wijk)infrastructuur** zodat professionals in **fieldlabs** in de wijk (van huisarts tot buurtsportcoach, van schuldhulpverlener tot wijkverpleegkundige, en van paramedicus tot sociaal werker) optimaal interprofessioneel **samenwerken** en gezamenlijk met onderzoekers, beleidsmakers, docenten, studenten en bewoners leren en onderzoeken in *'communities of research and practice'*.

Bijeenkomst 'Fieldlabs centraal': doel en werkwijze

De bijeenkomsten 'fieldlabs PREVENT centraal' hebben als uitgangspunt om fieldlabs die onderdeel zijn van SPRONG PREVENT te ondersteunen in de doorontwikkeling, door naast het leren **binnen**, ook leren **tussen** en **over** de fieldlabs te stimuleren. **Binnen** de fieldlabs door bijvoorbeeld interprofessioneel samenwerken en samen leren te versterken, **tussen** de fieldlabs door (impliciete) kennis en ervaring uit te wisselen tussen bewoners, studenten, docenten en praktijkprofessionals, en **over** het netwerk van fieldlabs in licht van de ambitie tot meer wijkgerichte integrale preventie (i.e. methodische inzichten rond preventie of ontwerp van fieldlabs). De bijeenkomst op 6 maart jl. is een tweede bijeenkomst van een reeks van drie bijeenkomsten waar telkens twee fieldlabs centraal staan en betrokkenen ervaringen delen en inzichten ophalen.

In deze tweede bijeenkomst waren kartrekkers, praktijkpartners, docenten en studenten van **fieldlab FRIEND (Fall pRevention ImplEmenNtation stuDy)** en **fieldlab Gezin en Geld** aanwezig om met elkaar impliciete kennis en ervaring op te halen en te expliciteren. Ook waren betrokken docent-onderzoekers uit de andere PREVENT- fieldlabs en werkpakketten aanwezig.

Gestart is met een korte schets van wat PREVENT is en wat wordt beoogd, hoe de fieldlabs hier onderdeel van uitmaken en vervolgens zijn direct betrokkenen van de twee fieldlabs met elkaar in dialoog gegaan over twee vraagstukken welke vooraf zijn aangedragen en afgestemd met betrokkenen van de fieldlabs:

- Het opbouwen van duurzame relaties met inwoners
- Het structureel inbedden van onderwijs in de fieldlabs

De dialoog heeft onder begeleiding van een facilitator plaatsgevonden aan de hand van de vissenkommethode¹. De vissenkom is een vorm van dialoog om in grotere groepen een onderwerp te bespreken op participatieve wijze. Vertrekpunt voor de dialoog was de huidige situatie in de fieldlabs, de wenselijke situatie (ambitie), en de factoren die hierin als succesfactor dan wel belemmering worden gezien. Twee onderzoekers van het lectoraat Beroepsonderwijs hebben veldnotities gemaakt van de dialoog, waarvoor mondelinge toestemming door aanwezigen is gegeven. De rapportage is op overstijgend niveau van beide fieldlabs uitgewerkt.

De fieldlabs

Hieronder wordt een situatieschets van fieldlab FRIEND² en fieldlab Gezin en Geld³ gegeven.

FRIEND

Het doel van onderzoeksproject FRIEND is het identificeren van succesvolle implementatiestrategieën voor een effectieve, lokale en integrale implementatie van valpreventie in gemeentes en wijken in regio Utrecht. De aanleiding voor dit project is het stijgend aantal valincidenten van ouderen als gevolg van dubbele vergrijzing en ouderen die in een kwetsbare situatie steeds langer thuis blijven wonen. Een val wordt veelal door een combinatie aan risicofactoren veroorzaakt en een gepersonaliseerde multifactoriële interventie vraagt dan ook om een interprofessionele aanpak en samenwerking. Er is in de regio Utrecht een groot aanbod wat betreft valpreventie, echter is het lastig om de doelgroep te bereiken; maar 1,5% van de 70-plussers neemt valpreventieve maatregelen. Een vraagstuk binnen FRIEND is dan ook hoe de doelgroep bereikt kan worden en tot ander gedrag bewogen kan worden. Binnen FRIEND is sprake van praktijkgericht onderzoek op wijkniveau met een verbinding tussen zorg en welzijn. Het onderwijs is niet structureel betrokken maar vindt veelal plaats door kleine onderzoeken, als onderdeel van een stage of moduleopdracht. Hierbij worden zowel bachelor- als masterstudenten van verschillende opleidingen betrokken, zoals fysiotherapie, verpleegkunde, farmakunde en communicatie & multimedia design. Binnen FRIEND, en het toekomstige vervolproject, is de ambitie om wederom studenten te betrekken. Daarnaast wordt geïnventariseerd of en hoe dit ook in langdurige vorm zou kunnen plaatsvinden, al is dit een uitdaging omdat het doen van onderzoek binnen het project leidend is.

Gezin en Geld

Gezin en Geld is een onderzoeksproject waarbij onderzocht wordt wat er gebeurt als gezinnen die in armoede leven twee jaar lang €150 per maand krijgen, en de gezinsleden zelf mogen beslissen hoe ze dit willen besteden. Dit onderzoek is gebaseerd op verschillende internationale studies waarbij is aangetoond dat dit een positieve impact kan hebben op het welzijn van de gezinnen. In totaal ontvangen 600 gezinnen uit drie verschillende gemeentes (Zaanstad, Tilburg en Amsterdam) dit bedrag en het welzijn van deze gezinnen wordt vergeleken met 600 gezinnen uit dezelfde gemeentes die dit bedrag niet ontvangen. Voorwaarden voor gezinnen om te participeren zijn dat ze de bijstandsuitkering ontvangen, minimaal één thuiswonend kind onder de 18 hebben en niet in een wettelijke schuldsanering-traject zitten. Alle gezinsleden worden gevolgd over tijd en er zal op verschillende manieren data verzameld worden door middel van online vragenlijsten en interviews. Daarnaast wordt per gezin data uit zorggebruik van het gemeentelijk domein en data uit het zorggebruik van de collectieve zorgverzekering verzameld. In gemeente Zaanstad is de werving van deelnemers van start gegaan, in gemeente Tilburg is net een pilot afgerond en in Amsterdam gaat in zomer 2024 een pilot van start. Bij het onderzoeksproject zijn verschillende onderzoekers en professionals verbonden. Een deel van deze professionals, die tevens ervaringsdeskundigen zijn, zijn sleutelfiguren in de wijk en zij kennen tevens de organisaties waar de doelgroep mee in aanraking komt. Per gemeente wordt er met diverse andere non-profit organisaties samengewerkt. Twee student-assistenten hebben een rol in het onderzoeksproject maar daarnaast is onderwijs nog niet verbonden.

Inzichten uit de dialoog

Opbouw duurzame relatie met inwoners

In de dialoog is met de twee fieldlabs gesproken over verschillende thema's rondom het opbouwen van een duurzame relatie met inwoners. Thema's die naar voren kwamen, zijn het betrekken van inwoners¹ bij **elke projectfase**, een **nieuw perspectief krijgen** dankzij inwoners **en uitdagingen rondom het opbouwen van duurzame relaties met inwoners**.

Inwoners bij elke projectfase betrekken. Beide fieldlabs geven aan dat het belangrijk is om inwoners vanaf het begin van het project tot aan het einde van het project goed betrokken te houden. Hierbij is het goed als inwoners zowel input kunnen geven, als vorderingen van het project kunnen volgen. Bij fieldlab FRIEND was beoogd om met name informatie op te halen bij oudere inwoners ten behoeve van het onderzoeksdoel en om tot strategieën te komen om de doelgroep te kunnen werven voor valpreventieprogramma's in de wijk. In het vervolgproject van FRIEND zullen inwoners uitgebreider en al in een vroeg stadium worden betrokken. Het uitgangspunt is om inwoners dan in alle projectfasen te betrekken.

Bij Gezin en Geld is het doel om deelnemers het gehele project goed te betrekken zodat zij zich onderdeel gaan voelen van het project. Zo zijn voorafgaande aan het project al inwoners in de zin van ervaringsdeskundigen betrokken bij een pilot en ook zullen inwoners worden betrokken bij de discussie over de manier waarop (tussentijdse) resultaten van het onderzoek gedeeld kunnen worden. Het is van belang voor de subsidieverstrekker dat de successen van het project ook tussendoor met inwoners worden gedeeld. Binnen het onderzoeksteam zal nog verder worden nagedacht over hoe inwoners kunnen worden betrokken bij de doorontwikkeling van het project en hoe de successen tussendoor kunnen worden gedeeld zodat inwoners zich betrokken blijven voelen. *'Deelnemers geven aan trots te zijn op hun deelname aan het project en hoe zij met het geld zijn omgegaan. Ze willen de inzichten dan ook graag delen met de buitenwereld'*.

Nieuw perspectief vanuit de inwoner. De onderzoekers van Gezin en Geld geven aan dat het betrekken van inwoners er vooral voor zorgt dat er een nieuw perspectief binnen de fieldlabs kan worden ontwikkeld. In de pilot van Gezin en Geld is bijvoorbeeld besproken dat mensen gemotiveerd zijn om mee te doen aan het project omdat ze extra geld kunnen verdienen, maar ook hoe ervoor gezorgd kan worden dat mensen blijven meedoen als ze in de groep komen die geen extra geld zal ontvangen. Ook is besproken hoe inwoners bereikt kunnen blijven worden: *'We hebben door de pilots inzichten gekregen in welke manieren van communicatie goed werken en welke minder goed. Zo zijn algemene informatiebijeenkomsten geen goed idee (vanwege schaamte bij de deelnemers), maar individueel contact via Whatsapp/SMS juist wel'*. Door het juiste communicatiemiddel op het juiste moment in te zetten, kunnen inwoners wellicht beter betrokken worden en betrokken blijven bij het (toekomstige) onderzoek.

Ook FRIEND geeft aan dat het betrekken van inwoners zorgt voor het ontwikkelen van een ander perspectief. In het vervolgproject van FRIEND is bijvoorbeeld iemand uit een ouderenorganisatie betrokken in de projectgroep. Deze persoon denkt mee over het opzetten van een focusgroep; wat is hiervoor een goede structuur, waar moet rekening

---

¹ In dit verslag wordt de term 'inwoner' gehanteerd. Hiermee wordt ook burger, wijkbewoner, cliënt e.d. bedoeld.

mee worden gehouden voor de doelgroep en hoe kunnen deelnemers worden geworven? Door een persoon uit de doelgroep op deze manier te betrekken, kan er beter worden ingespeeld op de behoefte van de doelgroep, wat een positieve invloed kan hebben op het opbouwen van duurzame relaties.

Uitdaging. Een uitdaging voor fieldlab FRIEND is het bereiken van de doelgroep. Er lijkt een taboe te zitten op valpreventie en de doelgroep lijkt zich niet aangesproken te voelen als er over valpreventie wordt gecommuniceerd. Door samen te werken met inwoners hebben onderzoekers inzicht gekregen in hoe zij de doelgroep op een andere manier kunnen bereiken. Zo is gebleken dat het voor de werving van deelnemers voor het programma bijvoorbeeld belangrijk is om informatie anders te framen en om dus niet direct valpreventie te noemen in de communicatie; *'We hebben flyers gemaakt met tekstuele aanpassingen: de ene gaat om een valpreventieprogramma voor ouderen en de andere flyer gaat om het actief en fit worden door het volgen van een oefenprogramma. Het lijkt erop dat ouderen die de tweede flyer zien eerder geneigd zijn om mee te doen'*. Wat het daarnaast ook lastig maakt, is dat mensen binnen de doelgroep ook meer persoonlijke doelen hebben. Het lijkt nodig om in de communicatie een goede balans te zoeken tussen het op maat maken en een meer generieke invulling. Ook hierbij is een aandachtspunt dat de doelgroep lastig te bereiken kan zijn vanwege taalbarrières en digitale barrières.

Bij Gezin en Geld is het een uitdaging om inwoners te betrekken en geïnformeerd te houden en tegelijkertijd de resultaten van het onderzoek in de gaten te houden. Gezien het onderzoeksdesign is het wenselijk om na twee jaar resultaten van het onderzoek te delen, maar deelnemers zien graag tussendoor al resultaten. Inwoners hebben aangegeven zich hierdoor namelijk meer betrokken te voelen. Het is dan ook nodig om (samen) op zoek te gaan naar hoe resultaten tussendoor al wel kunnen worden gedeeld. Hierbij is het belangrijk om inwoners te laten spreken en om hun ervaringen te laten delen, in combinatie met de harde data van bijvoorbeeld de gemeente.

Hoe kan onderwijs structureel een plek in het fieldlab krijgen?

Er is dialoog gevoerd over hoe onderwijs structureel een plek kan krijgen in de fieldlabs. Beide fieldlabs concluderen dat het structureel betrekken van onderwijs **een uitdaging** is. Dit komt met name door het feit dat beide fieldlabs onderzoeksprojecten zijn en in deze projecten het onderzoek, en het behalen van valide en betrouwbare resultaten in het design, vooralsnog leidend zijn. De ambitie voor beide fieldlabs ligt op **de versterking van de positie van onderwijs** binnen projecten.

Relatie tussen onderzoek en onderwijs. Bij beide fieldlabs is het een uitdaging om het onderwijs structureel een plek te geven in de fieldlabs omdat het onderzoek vooralsnog als leidend wordt gezien en het daardoor moeilijk is om aansluiting te vinden bij de huidige curricula. Onderzoekers van Gezin en Geld werken samen met de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening (SJD). Voor de onderzoekers is het lastig om de relatie te leggen met hoe de opleiding SJD is vormgegeven en om in te schatten wat er van studenten kan worden verwacht: *'Dan wil je studenten interviews laten uitvoeren, maar dan blijkt de kwaliteit niet altijd voldoende. Je ziet in de transcripten bijvoorbeeld dat er dan onvoldoende is doorgevraagd door de student en dan kan je net de cruciale informatie missen. Dat is zoeken.'* Het is voor fieldlab Gezin en Geld zoeken of er naast onderzoekstaken die wellicht (nog) niet optimaal aansluiten bij de opleiding ook andere losstaande projecten/taken zijn die kunnen worden door studenten

PREVENT is medegefinancierd door Regieorgaan SIA, onderdeel van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

uitgevoerd. Ook is het studiedesign bepalend; er is vanuit het onderzoek een bepaalde opzet en een bepaalde planning. Hierdoor is het lastig om aan te sluiten bij het lopende onderwijs.

Ook FRIEND loopt in de samenwerking met het onderwijs tegen het feit aan dat het onderzoek als leidend wordt gezien. De samenwerking met onderwijs hangt af van de planning van het onderzoek. Deze planning sluit niet altijd aan op het huidige onderwijs. Er kunnen hierdoor wel incidenteel studenten worden ingezet op projecten, maar het structureel betrekken van studenten is een uitdaging: *'De planning van het onderzoek is lastig te combineren met de planning van het curriculum. Elk moment van het onderzoek vraagt ook weer wat anders. In andere fieldlabs kunnen studenten structurele opdrachten hebben, maar bij een fieldlab waar onderzoek centraal staat is dit een grotere uitdaging'*.

Samenwerking met onderwijs. Voor FRIEND is de structurele samenwerking met instituten een kans om het onderwijs meer structureel te gaan integreren in het fieldlab. Doordat veel onderzoekers tevens werken als docent, en dus de functie hebben van docent-onderzoeker, is er een goede samenwerking met verschillende opleidingen. Hierdoor heeft FRIEND de mogelijkheid om via uitgezette opdrachten in contact te komen met potentiële afstudeerders of studenten uit andere jaren die een bijdrage leveren aan het onderzoeksproject. Daarnaast hebben docent-onderzoekers binnen FRIEND veelal een link met de verantwoordelijken van het bachelor en master-onderwijs dat gerelateerd is aan geriatrie, zodat kennis die wordt opgedaan binnen FRIEND ook wordt verspreid binnen het onderwijs.

Gezin en Geld herkent deze structurele samenwerking met instituten niet direct. Naast de mogelijkheid tot samenwerking met de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening, is een samenwerking met andere instituten nog niet onderzocht. Het is nog erg zoeken wie de juiste contactpersonen zijn om het onderwijs meer te kunnen integreren en hier zou dan ook nog veel te winnen zijn. Het kan dan ook belangrijk zijn om hier wel op te gaan focussen: *'Steek energie in het opbouwen van contacten. Het kost tijd om goede contacten op te bouwen, maar er zijn veel voordelen. Het onderwijs kan hierdoor een grotere plek krijgen en studenten kunnen echt goed werk leveren en veel leren van dit soort onderzoeksprojecten'*.

Het samen opleiden van studenten zorg en welzijn. Bij FRIEND is er ruimte om een integrale aanpak tussen zorg en welzijn te gaan creëren. Zo wordt er bijvoorbeeld opgemerkt dat er kan worden geëxploreerd of het onderzoek in stukken kan worden opgedeeld en of hierin de samenwerking tussen zorg en welzijn kan worden verstevigd: *'Dit onderdeel is bijvoorbeeld voor bachelor studenten, dit is voor master studenten, dit is geen onderzoekswerk maar hier kunnen we wel ondersteuning van studenten in gebruiken, etc. Uiteindelijk wil je dat studenten vanuit zorg en welzijnsopleidingen elkaar tegenkomen en met- en van elkaar kunnen leren. En leren studenten immers niet ook al heel veel van gewoon aanwezig zijn?'*. Echter, is een belemmerende factor hierin dat opleidingen over het algemeen (beroeps)specifieke leerdoelen hebben die behaald moeten worden die niet altijd aansluiten op de context.

Voor Gezin en Geld is het niet mogelijk om binnen het onderzoeksdesign potentieel aanvullende interventies, zoals hulp/aanvullend advies, in te bouwen om een integrale aanpak tussen zorg en welzijn te onderzoeken. Het incorporeren van aanvullende interventies kan immers invloed hebben op de uitkomsten van het onderzoek. Hierdoor kan het effect van de €150,- extra per maand worden vertroebeld en kan het lastig zijn om een direct effect aan te kunnen tonen. Vanuit het gekozen onderzoeksperspectief is het niet de bedoeling om te interveniëren en voor studenten is het dan ook lastig om een rol te krijgen buiten het onderzoeksdesign om: *'Bij Gezin en Geld is zuiver*

PREVENT is medegefinancierd door Regieorgaan SIA, onderdeel van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

*wetenschappelijk onderzoek doen het doel waarbij de onderzoeksvraag en het bijbehorende design al vaststaan.
Er kan wel gekeken worden naar hoe binnen het bestaande design vragen kunnen worden beantwoord te maken
hebben met een integrale aanpak tussen zorg en welzijn én onderwijs'.*

Referenties

[1] Flor P., De Meulemeester A., Allen T., Isaksson K. (2013). Use of the fishbowl method for a discussion with a large group. *Journal of the European Association for Health Information and Libraries*, 9(3), 24-25

[2] FRIEND (z.d.). Geraadpleegd op 11 maart 2024, verkregen via:

<https://husite.nl/friend/onderzoek/>

[3] Gezin en Geld (z.d.). Geraadpleegd op 11 maart 2024, verkregen via:

<https://www.hva.nl/kmr/gedeelde-content/projecten/projecten-algemeen/armoede-interventies/gezin-en-geld.html>

Contact

Heeft u vragen naar aanleiding van deze rapportage? Neem dan contact op met junior-onderzoeker:

Esther Wijma [email: esther.wijma@hu.nl]

Kenniscentrum Leren en Innoveren, Lectoraat Beroepsonderwijs

Hogeschool Utrecht

Padualaan 99, Postbus 182, 3500 AD Utrecht

PREVENT is medegefinancierd door Regieorgaan SIA, onderdeel van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).